

Передплата
на «РУСЛАНА» вносить:
в Австрії:
на цілий рік . . . . . 20 кор.
на пів року . . . . . 10 кор.
на чверть року . . . . . 5 кор.
на місяць . . . . . 1-70 кор.
За границею:
на цілий рік . . . . . 16 рублів
або 36 франків
на пів року . . . . . 8 рублів
або 18 франків
Поодиноке число по 16 сот.

РУСЛАН

«Вирвеш ми очи і душу ми вирвеш: а не возьмеш милости і віри не возьмеш, бо руске ми серце і віра руска.» — В Русланових псалмів М. Шашкевича.

Виходить у Львові що дня крім неділь і руских свят о 5½ год. пополудни.
Редакция, адміністрація і експедиція «Руслана» під ч. 1. пл. Дембровского (Хорушцини). Експедиція місцева в Агенції Соколовского в пасажі Гавсмана.
Рукописи звертає ся лише на попередне застережене. — Реклямації неопечатані вільні від порта. — Оголошеня звичайні приймають ся по ціні 20 с. від стрічки, а в «Надісланім» 40 с. від стрічки. Подяки і приватні донесеня по 30 с. від стрічки.

З царства тьми.

(+) Нема ніякого сумніву, що велике російське царство при всій своїй могутності підкопане у внутрі невдоволеними елементами і що там кипить під сподом як у вулькані, з якого від часу до часу виходять вибухи. Одначе лише деколи і то крадькома долітає в Європу якась певніша звістка про тамошні події, позаяк цензура не допускає в днівникарстві там про се писати. Але й з тих скупих вістий, які появляють ся там в урядових справозданях, можна бачити, як далеко, широко і глибоко сягає там невдоволене державною управою і тамошніми обставинами і які розміри прибрала там ворохобня.

Правительственный вістник оповіщує подрібно справозданє про ворохобні в кількох уїздах Полтавщини і Харківщини від 28. марця до 3. цвітня. В Константиноградскім уїзді почали мужики задля недостачі поживи рабувати стодоли і забирати худобу. Дня 28. марця появила ся ватага мужиків в Карлівці, посілости кн Меклембурско-Стреліцкогo, приневолити оконома видати ключі і забрала кілька мільонів пудів барабоць з собою. З того часу почали такі ворохобні мужиків ширити ся щораз дальше. Цілі відділи місцями в 300—400 возів нападли добра поміщиків, випорожнювали стодоли, забирали збіжжє, рільнічі знаряди і худобу. В Трепках, десять миль від Полтави, напали на млин. Дві компанії піхоти вислані на місце дістали приказ стріляти до мужиків, при чім двох убито а сімох ранено.

Подібні ворохобні вибухли 31. марця в уїзді Валківскім в Харківщині і в Богодухівскім, де кількох поміщиків зрабовано, а кількох підпалено. Тепер, як пише Правительственный Вістник, привернено спокій в обидвох губерніях і можна сподівати ся, що ворохобні не повторять ся.

Тимчасом надходять з иньшого боку вісти, що революційні комітети і соціалісти пустили в Саратовщині відозву, в якій засудженого на смерть Бальмашева представляють заступником зворохобленого народу, а на слова міністра Плевого, що він ділами хоче показати ся достойним наслідником Сипягіна, відповідають, що «послідують діла робочого російського народу».

Зміни на найвисших місцях показують, що правительство ще більше пішло в напрямі реакційнім. На місци міністра просьвіти Ванновского прийшов тепер омоскалений Німець Зенгер, котрий в своїй промові до урядників представив ся яко чистої води реакціонер.

Але такими способами лиха не усуне ся, треба би лічити недугу раціонально. З російських навіть часописий виходить, що прямо розпука мужиків, котрі не в силі відповісти вимогам держави, жене їх до ворохобні. Так н. пр. «Самарянська Часопись» подає ось які числа: В губернії Уфа виносили залеглости податкові державні, губернські і громадські з новим роком у се-

лянського населеня 5,115.410 рублів, залеглости позичох голодових 9,836.658 руб., отже на селянську родину пересічно 41.600 руб. Задовженє сягає між 1-7 а 2-84% доходу з десятини. Сума довгів виносить отже 3/4 всего доходу річного губернії. Скорбут і тиф вже там вдомашнили ся. Отак виглядає держава, котру ще пок. Наумович нашим селянам в Науці і ин. книжочках живо описував яко медом і молоком текучу.

Д О П И С ь

З Тернополя.

Як уже донесли телеграми, вибраний зістав малою зглядно більшістю голосів з округи міст Тернопіль-Бережани др. В. Дулемба, тихий кандидат центрального комітету для виборчих розбоїв, а ревний член шляхотско-польської кліки у польскім Колі. Русини при тім виборі заявили о стілько відмінне становиско, що не ставили свого кандидата, натомість постановили попірати кандидатуру д-ра М. Ляндава, адвоката в Тернополі, а то по тій причині, що той же як демократ, не перенятий наскрізь польським шовінізмом, був би заняв зглядом Русинів не так вороже становиско. Польській кліці тернопільській було се дуже не в смак. Тож заходила ся она немало коло того, щоби Русинів наклонити до абстиненції.

Коли однак їй се не повело ся, ударила она, стара облудниця, у дзвін католицизму, та забула бідняга, що до тепер всегда числила жидів за своїх «найсердечніших», тай що при виборах до союму против сов. Мидловского, навіть єї парох і канонік бл. п. Янер підписував ся на жидівских афішах по жидівски! Тому у своему сьвятому обуреню постановила она покарати жидів за той непослух, а Русинів за те, що посміли получитись з ними, з котрими они до тепер лучили ся. Ту пімету перевели они в той спосіб, що льокаль для переведеня виборів визначено в офіцинах магістрату, а щоби дістатись до него, треба було перейти через довгі сїни, одні і другі — передпокій і доперва до салі. П. староста Завадский, котрий усею силою своєї енергії попірав п. Дулембу та в тій цілі перервавши навіть курацію масажу, зїхав вчасно до Тернополя та став сейчас масовати сумліня опірних виборців, справдлив-цілий легіон жандармів, котрими густо обставив усї ті коритарі та входи. Виборців пускано до передпокою — а що з того передпокою до салі виборчої не впускано цілими годинами ані одного виборця, тож стиск панував у нїм не до описаня. Людей по просту мальтретовано. На півтора тисячки виборців визначено покоїк о яких 8 м² просторони.

Вправді сала, де засїдала комісія виборча, була простора — але до неї треба було дістатись через те «чистилище», уряджене в тім передпокою. Для «панів» і звісних «Дулембків» був другий вхід, куди їх пускано, а через те ті «неблагодьожні» тим довше відбували свою покуту у тіснім передпокою.

Однак при тій штуці здобули дуже мало голосів понад число, яке Поляки мають. В тім і містить ся похвала нашим тернопільским міщанам, котрі помим агітації та аргументів у виді монети, уміли бути солідарними та в мисль

ухвали рускої громади віддали голоси на порученого їм кандидата.

Однак кліка пересадила у своїй ревности. Комісія скінчивши своє урядованє около 2. год. з полудня, заявила устами свого предсїдателя, що з огляду на те, що в льокалю виборчим у-ставлено жандармів, що з магістрату усунено мійську службу безпеченства, та що не впускано виборців — складає она свої мандати. По полудня вибрано другу комісію, в котру увійшов лише один представител мійської ради і то прийшов о годину пізнійше від розпочатя єї урядованя. — І ту лежить власне «камень преткновения». Раніша комісія не хоче підписати виборчого протоколу — хоч вечірна єго підписала. П. староста заходить коло комісії, просить, молить, благає, а навіть «страшить» — але до тепер комісія якось не змякла. Побачимо, що то з того буде.

А тимчасом з Бережан нині приїхали жидки та під «хайрем» кажуть, що їх щось над 180 голосувало на д-ра Ляндава, а тим часом — др. Ляндав мав після урядового оголошеня лише 44 голосів! Багателі!

Між афішами, якими ведено війну виборчу на мурах міста Тернополя, визначували ся жидівські афіші з підписом рабіна Шмелькеса, друковані у Львові, а звиваючі жидів до голосованя за Дулембою. Та повага львівського рабіна не зворушила жидів, они збитою масєю ішли за своїм кандидатом — хоч около сотки жидів не допущено уже вечером до голосованя. Також були замітні афіші полько-руські, у яких сказано було, що ось то жиди розлучили Поляків та Русинів, та накликаючи Русинів за Дулембою. А ще недавно звали тих же Русинів «гарсткою» а оборону їх прав «закусамі на польскосць нашого гроду». Між виборчими гьнами визначив ся передовсім п. Мор, учитель тутейшої учительської семінарії, котрий через цілий поведілок уганяв по місті, а до школи навіть не заглянув. Виборці не вдоволені тою ревністю п. учителя на поли виборчим, віднесли телеграфічно до Ради шк. кр. з жалобою — та не знати, чи Рада шк. кр. похвалить п. Мора за се, чи ні. Здає ся, що п. Мор зістане тепер стабілізований.

На конець мушу донести, що виборці ладять обширний, сильними аргументами попередний протест.

Заворушеня в Росії.

З України доносять до «Kurjer-a lwowsko-го»:

Справдішною причиною заворушеня є, як впрочім звичайно буває, прямо невиносимі услїва бити українського мужика, особливо в околицях, положених по лівій стороні Дніпра. Бо коли в польській часті України правительство при увлащеню селян умисне побільшало надїли селян, щоби тим способом підорвати матеріально підозріню о революційній тенденції польську шляхту, то тут, маючи до діла з родовитими москалями-обшарниками, не стїснювано ся зовсім і прямо обдирано селян з землі, не лишаячи їм часто нічого крім хати і садиби. Як нині, по 40 літах розроджуваня ся і ділення посілости, представляють ся єї відносини, се легко виставити собі.

Другим чинником є щораз більше зроста-

Н О В И Н К И.

ючий в силу революційний рух український, який особливо від двох літ с. є від часу виставлення програми незалежності України українською соціалістичною партією (в скороченню У. П. С.) щораз ліпше розвиває ся. Під добу існують там 2 організації, згадувана вище У. П. С. і Р. У. П. (революційна укр. партія), яка свою діяльність розвиває головню на російській Україні. В програмі сеї послідної лежить так само незалежність, хотій се жаданє не в виразно поставлене в У. П. С.

Однак клич до селянських заворушень не вийшов від жадної з тих двох партій, але від революційної групи в Чернихіві, яка видала і широко розповсюджила між селянами відозву більше менше того змісту, що надійшов час скинення царського ярма і що земля та зняряди праці виинні належати до тих, що працюють. Сю відозву видали безпосередню по великій київській маніфестації (в половині лютого с. р.). Недостача політичного вироблення українського люду визвала такий наслідок, що мужики поняли зміст відозви надто дословно рушили на двори і почали брати се, що, як думали, повинно належати до них.

Державна рада.

По відчитанню внесень та інтерпеляцій приступлено до дальшої дискусії

над бюджетом залізниць.

Пос. Стажинський в справі дефіциту прилучає ся до вчерашніх виводів Колішера, а решту промови присвячує полеміці з Кевенгілером, який назвав Галичину пасивним краєм під зглядом доходів з залізниць і вказує на konieczність побудованя шляхів Львів-Винники-Підгайці, Львів-Белзець-Люблин, Янів-Яворів, Тернопіль-Збараж і заведене догіднійшого полученя на різних шляхах. Відтак промовляла нн. Аксман, Бавмгартнер, Погачик, Басеві, Шрайнер і Колішер, який полемізує з пос. Форнтом в справі залізничних тарифів і просить палату о привняте своєї резолюції в сім ділі, а відкиненє резолюції Форшта.

По промові референта ухвалено дотичний титул міністерства залізниць. Відтак приступлено до голосованя над резолюціями і прийнято резолюцію Колішера, щоби правительство, через уложенє відповідної тарифи напрямцевої, охоронило нашу продукцію перед конкуренцією заграничною.

Опісля розпочала ся дискусія над бюджетом міністерства рільництва.

По рефераті пос. Козловського перервано дискусію і замкнено засіданє до вниі рано 10. год.

— **Календар.** В п'ятницю: гр.-кат. Теодозія, рим.-кат. Йоана. — В суботу: гр.-кат. Пелаягії, рим.-кат. Пасхаліса.

— **Преосв. Епископ Константин Чехович** виїде в Перемишля дня 19. с. м. на канонічну візитацію самбірського деканата.

— **На 41. роковини смерті Т. Шевченка** не забула російська преса. У різних російських часописах, не лише тих, що виходять на Україні, але й на Кримі і Кавказі появили ся статії, публіцистичної і наукової вартости, в яких зведичено пам'ять великого Кобзаря України. В харківській часописі «Южный Край» поміщено в фейлетоні з дня 26. лютого побіч цінної наукової статії проф. Сумцова: «Стихотвореніє Т. Г. Шевченка «Сонце заходить» въ бытовой и литературной обстановкѣ»; також російську поезію В. Иванова п. з. «Памяти Г. Шевченка». Остання зворотка сеї поезії поміщена в «Киевскій Старині», звучить:

«Нынче — въ день скорбный кончины
Славной Украины пѣвца
Боль и тоска и кручина
Наши терзають сердца.
Но перель милою тѣнью
Скажемъ отъ сердца всего:
Слава его вдохновенью!
Слава страданьямъ его!»

Так почитають пам'ять Кобзаря Москвалі. А наші твердокалені перевертні думають, що грязь, в якій они живють і якою обкидають пам'ять Тараса, прилипне до него. Ні! господинове, грязь ваша не в силі діткнути того чоловіка, що був і є світочем не лише України, але й цілого цивілізованого світа.

— **Заупокійне богослуженє.** В понеділок дня 19. с. м. о 9. год. рано відбуде ся в усеньській церкві у Львові богослуженє за упокій душі бл. п. Йосифа Заячківського, б. пароха Лопянки, на яке родина запрошує знакомих і приятелів та почитателів пам'яті покійного.

— **Геростратові триумф.** «Галічанін» ликує. Его клевети і денунціяції викликали слідство в перемській гімназії з порученя краєвої ради шкільної. Веде его інспектор Н. Левицкий. Надто всі польські дневники передрукують з похвалами «Галічанінові» брехні, бо се вода на повністичний млин. Для підобреня ся Полякам «Галічанін» між иньшим виступив в обороні. польского язика і жадує ся, щоби не учать по руских гімназіях. Сей аргумент так розчутлив польську прасу, що забула «Галічанінові» «вєякия его прегрѣшенія вольнїя і невольнїя», та обіймає его, як селечного друга. Однак і сей аргумент брехливий. В руских гімназіях ученики мають нагоду учити ся по польски, а директори і господарі кляє старають ся, що майже кождий користає з сеї науки. Але ось в німєдкій гімназії є визначена на «Landessprache» одна година, так що Русин зовсім не може учити ся по польски. Чому «Галічанін» не надькає над бурєсками, яких посилають до німєдкої гімназії, що не уміють зовсім по польски? Чому не накинє ся радном на «Ставропигію» та «Народний Дім», що посилають туда

своїх вихованців, віднимаючи їм можливість узнати польську літературу і навчити ся польської мови? Коби Поляки учили ся бодай лише четвертину стілько рускої мови, що Русини польскої по руских гімназіях, то вже було би гаразд! А того ми можем домагати ся на Руси без облуди і з повним правом.

— **3 Галича** пишуть нам: Вже четвертий рік вичікуємо людяного душпастиря та годі дїждати ся, а се тому, що теперішній завідателъ нашої парохії є . . . шваґром славновісного «секретаря» Лісковацкого у Львові! Кождий знає, що доща адміністрація вєгда виходить на шкоду парохії тим більше, коли має такого завідателя як нащ, що за свої кацанскі «зделки» повинен був вже давно поплицти з «Дайстром». Та дарма! Ситуацію вєгда ратує «шваґер-секретар» Лісковацкий. Питаємось проте нашої Консисторії, яким робом наша парохія так довго опорожнена, хоч се противне як церковним так державним приписам? Вже сам шієтизм для нашої минувшини домагає ся иньших відносин, як сї, що панують тут від кількох літ, де шик-кацапик нищить вєякі просвітні змаганя, а міщан, що по многих трудах здобули ся на заснованє читальні, ганьбить в церкві послідними словами.

— **3 Рускої Охоронки** у Львові. Дня 30. мая с. р. о год. 5. пополудні в льокалю рускої виділової школи (площа Стрїлецка ч. 6.) відбудуть ся другі загальні збори товариства «Руска Охоронка» з таким порядком: 1) Справозданє з діяльности виділу за минулий рік; 2) справозданє контрольної комісії; 3) вибір голови, виділу і контрольної комісії; 4) справа закладаня заохоронок по селах; 5) внесенє членів.

— **В Балинцях**, коломийського повіта, по вічу, яке комітет скликає на день 16. с. м. о 2. год. пополудни в нагоді свята внесенє панщини, відбуде ся святотчний вечер в пам'ять Шевченка. В програму вечерка входять хори, декламації і живий образ. Початок о год. 7½ вечером. Ціни місяць: перворядні 1 К.; другорядні 60 с.; вступ 30 с.; для дітей 10 с.

— **Число Русинів в цілій Америці** виносить до 350 тисяч душ. Іменно: в Сполучених Державах півн. Америки є поверх 250.000 руских робітників, в західній Канаді є до 40.000 руских поселенців, так що в цілій північній Америці є до 300.000 Русинів. В полудневій Америці буде до 50.000 Русинів. Іменно: поверх 30.000 а може й 40.000 Русинів є в полудневи-бразилійській державі Парані, а яких 10.000 можна числити на Русинів, розкинених по иньших державах, як Ріо Гранде до Суль і Санта Катарина і в аргентинській території Міссіонес, як також може трохи в горячій, плянтаційній державі бразилійській Сан Паельо. Там попала була частина нещасних руских емігрантів, котрі відтак майже всі вигинули там в неволі плянтаторській на плянтаціях кави в нездоровім підсоню, о скілько не могли звідтам утічи, пильновані наставниками-мулятами в револювером в руці.

Число Поляків і Русинів в Парані (зачислених до Поляків) подає проф. д. Семірадский в своїм справозданю до виділу краєвого ось так: «Після урядових дат (параньских), котрі виказують значно менше число, як є в дійсноста — бо узглядняють лиш прибувших прямо з Європи — числено поселенців польских в Парані до р. 1889. на 12.000; в роках 1890. і 1891.

12) КОРНИЛО УСТИЯНОВИЧ.

КАВКАЗ.

(Розвідка етнографічно-історична).

III. Племена Адіґа.

Старогрецькі письменники баяли, що на Кавказі проживало якесь жіноче товариство, котрих они Амазонками називали. Амазонки ті жили в великій незгоді з сусіднім Гарґаринами і воювали з ними. Мимо то устоювали они дуже часто приятні сходини з сусідами своїми в тій цілі, щоби мати потомство; убивали однак народивших ся хлопців, а тільки дівчат лишали і виховували до того життя, яке вели сами.

Грецькі ті байки виєсив Римлянин Помпропіус Мєла оповідаючи про культ богині «Дімі» на Кавказі. Але кавку про Амазонку чув і записав Reineggs, що в XVII в. перебував між Черкєсами.

Они оповідали єму, що в древну старину жив на Кавказі народ жіночий. Народ той називали они «Емєчі», що в переводі буквальному значить *потомки жінок*. Назва ся доказувати

мала, що перед ними Емєчі справді жити мусів якийсь загадочний народ жіночий. Дальше оповідали Черкєси, що жінки ті довго воювали з ними; аж одного разу прийшла на них така хвиля, що навела на них велику скуку за сємєнным супокійним жатєм і они постановили своему товариству конєць положити. Княгиня Амазонк застановила битву з Черкєсами тай увійшла в шатро кабардинського князя «Тулъ мє», а вийшовши за якийсь час звідтам, оповістила, що вона стає жєною черкєского князя і радить своїм подругам розійти ся по шатрах черкєских лицарів. Амазонки послушали¹⁾ і потомки тих жінок довго слили під назвою Емєчі.

Переказ той міг мати і якусь правдиву подію за собою між так ріжнородними і вічно між собою воюючими народами які заселяли і заселяють Кавказ.

Доля жєнщини мусіла бути в далекій старині страшна, коли навіть Магометанки Кавказа повставали против неї і заводили — було — реформацію уложену в так званий *жіночий коран*. Чому ж би пробу якоїсь еманципації від дикого мужєского ярма не могли спробувати сьпілі та войовничі верховники? Чув же недавно ще, бо в XVIII в. земльозвід Lambertі від мінґрельского дадіяна (царя), що той находив між

трунами убитих *Сванетів* много жєнщин в залізній одежі.

Однак мимо того находжу більш похожим на правду твердженє, що байки про Амазонку є тільки глухим гомоном колишнього культу богині Дімі на всім Кавказі. Доказує то прєкрасний і совісний твір Ковалєвского: «*Прави и обичаї на Кавказі*». Зспіає ся він на європейских і азійских земльозвідів Кавказа різних віків — а було їх чимало — та провірює своїми власними спостереженями і доходженями російської власти.

І так осьвідчають Bell і Stal ще в XVIII в., що у Шапуґів було ганьбою для жінки не мати бодай одного любєає. Таке саме говорить Abu ben Kassim, Massudi і Tavernier про других Черкєсів. «Для гостя була жінка верховниця на вигоду готова і Черкєє скванно виходив з саклі — якби вічого не бачив — коли там застав при жінці чужого мушину.

Такі самі обичаї находили місїоварі як Lambertі, Jona de Lucca і много подорожники. Декотрі, як Lariński і Bell пересиджували кілька літ між Абхазами і Кабардинцями (в XVII в.) і оповідають те саме про верховинців Кавказа. Ще і нині водить ся в горах не раз таке, що і описувати соромно, особливо в Осєтїв, Сванів та в татарєких Інґушів.

Счудованому Струйсові¹⁾ толкував Черкєс

¹⁾ Дословно таке саме оповідає грецький муж конєць війни Гєраклє з Амазонками. Але Черкєси не чули про них певно нічого.

¹⁾ Jan Struys 1672.

прибуло 15.000 виходців з Королівства польсько-го і з Литви. В роках 1895. і 1896. — 25.000 Галичан. Урядові дані подають отже число По-ляків в Парані на 52.000, число се є однак дій-сно значно вище і сьміло може бути прийняте на 70.000.

В р. 1795. і 1896. виселались — як відомо — люди лише зі східної Галичини і то май-же самі Русини, так що ті 25.000 Галичан є що найменше в 90% Русини. Колиж дочислити ще утікачів з С. Павлю і прибулів з інших сусідних станів, тай недокладність урядової ста-тистики, як також малий приплив Русинів з пі-знійших літ 1897—1901, дійде число паравських Русинів як-раз поверх 30.000, так як то менше-більше подає о. Кизима з Прудентополіс (на 40.000) а не як пише курітська Газета поль-ска — що найбільше 18.000. — З п. висшого виходить проте, що Русинів в Парані є око-ло 30.000, а Поляків около 40.000.

— **З Угорської Руси.** Угорські «Руснаки» дають знов новий доказ зростаючого життя. Перед кіль-кома роками воскресили они засітіле «обще-ство св. Василія», заложили при нїм друкарню і стали видавати популярну газетку «Науку», що певне принесла би стораз більшу користь народови, якби друковано єї не «язичєм», але народною мовою, бодай такою, якою друкує ся православствена «Недѣля». Тепер-же «общество св. Василія» розв'язує ся, а замість него повстає акційне видавничє товариство з 20.000 К капі-талу, на 400 акцій по 50 К. Акці парем може бути кожний Русин, греко католік. Нове то-варство купує від розв'язаного «общества св. Ва-силія» всі активи враз з друкарнею і платить за се 80 акціями, що переходять в руки заря-дів ужгородско-мукачівської і прямиської єпархій. Догоди із тих акцій єпархіяльні заряди будуть обов'язані обертати на закупно дарових руских молитвословів і руских підручників шкільних в народних школах.

— **Довірочні збори** студентів львівської полі-техніки відбудуть ся нині, в четвер, о 7. год. вечером на Стрільниці. Предметом нарад буде імовірно справа загального страйку.

— **Перси й шах** переїздять нині, в четвер, че-рез Львів о год. 5. мин. 35. вечером. Двірський поїзд, яким він їде з Підволочиск, задержить ся на головнім дворці всего 5 минут.

З Тегерану доносять, що коли шах вибрав ся в подорож по Європі, вибухла там револю-ція. Революційний комітет, до якого належить багато заговорників, шлять пострах в Тегерані, бо затроїв всі керніці в місті і в околиці. Бо-гато людей отруїло ся, а иншим грозить те саме. Житє наслідника престолоа також загро-жене. В Тегерані ув'язнено багато підозріних о-сб і тортуровано їх, аби признали ся до вини. Однак показало ся, що они є невинуваті.

— **Еміграція до Аргентини.** Станіславівські «Новини» доносять, що в Підпечер, томмацького повіта виїхало до Аргентини кільканацять родин. До еміграції намовив їх арендар.

— **З фундації бл. п. Петра гр. Водзіцького** за-ложеної для збіділих селян в громадах Вербів, Волиця, Голгоче, Заставці і Добровляни, давній-шої власности фондатора в підгаєцькїм повіті, роздано в тім році для найбільшїх, котрі не з власної вини попали в нужду, 1.796 К 8 сот.

— **В Стоянові,** камінецького повіта, згоріли о-

дні два селянські господарства, вартости 5.000 К. Причина огню незвісна.

— **Крадіж в банку.** З Черновець доносять, що в Сторожинці вломали ся до тамошнього банку кредитного товариства невисліджені доси зло-дії і обікрали касу. Злодії розбили касу і забра-ли з неї готівки 20.000 К, з шнурки перел, зо-лотий нараменник, пару золотих ковтків, золо-тий годинник і срібну пушку на сріпки — всьо вартости около 300 К. Касу отворено підробле-ним ключем, який найдено рано в дверцях ка-си. Товариство було обезпечене в «Фенікеї» на 20.000 К, тому не понесе великої шкоди. Злодії утікли імовірно до Румунії.

— **Гради в Галичині.** Сей рік не заповідає ся корисно для наших хліборобів. З многих око-лиць доносять, що падали там гради, вравді дрібні і не пошкодили насівам, але они воро-жать, що се літо не обійде ся без граду, так як було й минулого року. Рік 1901. доказав, що в Галичині нема таких околиць, де би град не падав.

— **Вулканічна катастрофа.** Одиноком чолові-ком в Ст. Пієр на Мартинїці, що спас житє, був в'язень, замкнений в підземних льохах. Коли отворено в'язницю, найдено єго страшно зголо-дїлого, бо від трех днів він нічого не їв, але цілком несвідомого, що над ним діяло ся. Справді він чув землетрясенє, але не знав ні-чого про вибух вулкану. За дозволом губерна-тора острова випущено єго на волю.

На сусідних островах групи Малих Антилів почали вибухати майже всі вулканічні гори, які уважано доси за вигаслі. На острові Марти-ніці почало курити ся в усіх кратерів, а в їх шість. Що стане ся дальше, годі предвидіти. Взагалі на всіх малоантільських островах відзи-вають ся підземні сили, а навіть в Мексику чу-ти було глухі гуки, а вулканічні гори поча-ли в кілька днів вибухати. З сего можна вно-сити, що всі антильські і мексиканські вулкани остають з собою в зв'язі. Антильські острови є вулканічного походження, і як підземні сили висадили їх понад плесо моря, так одного гар-ного ранку можуть змести їх на дно моря.

— **Др. Шидловский** днівником. Польський сьпівак Ал. Бандровский по повороті з Америки оповідає, що в Чикаго бачив д-ра Тадея Ши-дловського, бувшого адвоката у Львові, що утік до Америки перед довгами. Шидловский нази-вав ся в Америці «Льове» і в референтом за-гранячної політики в чикагівській часописі «Га-зета польска».

— **Жертва забобона.** З Білгорода в Сербії доносять про таку сумну історію: В місцевості Крушич копали три селяни Вуїч, Миклиш і Мар-кович за скарбами, котрі мали деєх находити ся в землі Копапи від 3 години досвіта аж до 7. вечером. Коли не могли доконати ся, прий-шло їм на гадку, що не добудуть скарбів інак-ше, аж подля ся людські кров і хтось ляже тру-пом. Нещастє хотіло, що Миклинова жінка шу-каючи за чоловіком, зайшла аж на то місце, де він копав за скарбами. Всі три селяни в тім перекопаню, що судьба сама повила ім жертву, котра має своєю смертю помочи їм добути скарби, кинулись на нещасливу і убили єї на місці. Убийників арештовано.

— **Шліссельбургська в'язниця.** Найстрашнішою тюрмою цілої Росії і мабуть цілого сьвіта, є

тюрма на острові Шліссельбург, у фінській за-ливї. Там замикають лише найнебезпечнійших «політичних злочинців». Тепер сидить в Шліс-сельбургу 14 осіб: Фроленко, Морозов і Віра Ти-нер (від 1881. року, за замах на царя Алексан-дра II), Понов (від 1882. р.), Новоруский і Лука-шевич (від 1887. р.), Сергій Іванов (від 1886. р.), Стародворский, Лопатин і Антонов (від 1884. р.). Всі они засуджені на дожиттєнну тюрму. Три дальші в'язні: Поліванов, полковник Ашенбренер і Василь Іванов вийдуть з тюрми за два роки. Послїдній жилець шліссельбургського гробу єє молодий студент, убійник міністра просьвіти Бо-голепова — Карпович. Він засуджений на 20 ро-ків «одинокі», се значить відокремленої тюр-ми. Мимо того Карпович при помочи «стукано-вого алфавету» через стїни донїс вже прочим в'язням, що діяло ся до єго ув'язнення на сьвітї, як поступає революційний рух і т. п. — В'язням Шліссельбурга заборонені всякі зносини зі сьві-том, крім двох листів у рік до родини, чисто приватного змісту. І ся полєкша істнує до-перва від чотирох років. Від кількох літ заве-дено також в Шліссельбургу бібліотеку та вар-стати. Давнійше в'язні не сьміли навіть працю-вати. Нудьга безконечна серед чотирох камін-них стїн мала бути для них неколкою карою. Тому деякі шліссельбургські в'язні скоро боже-воліли. Рівнож від недавна дозволено їм вихо-дити від часу до часу осібною на тюремне подвірє, проходжати ся годину або дві. Однак і з сего подвір'я нічого крім клаптика неба не видко, бо камінні стїни закривають вигляд на море.

— **Забобонний нарід.** Російські часописи пода-ють неімовірні прїмо приміри забобонности широких мас царства кауца. Ось що приміром стало ся в однім селі коряньської губернії: Двоє дїтий якогось мужика видавало із свого нутра дивні звуки, які добувають із себе лише т. зв. черевобесідники. Зійшлись сусіді, рада в раду, і остаточно всі згодили ся в думці, що в дїтях сидить чорт, котрого треба з них конче про-гнати, бо інакше великі нещастя спадуть на ці-лу околицю. Одна з мудрійших баб подала за-раз і спосіб, в який найлекше можна позбути ся злого духа. Треба завести дїтий до лавні, держати їх там пів години в горячій парі, по-тім випустити цілком голі на подвірє і там го-нити їх цілу годину в коло, побивати від часу до часу осиковою різкою, а чорти уступлять ся. Пораду «мудрої баби» виконано точно, але без ніякого успіху. Взяли ся тоді до иншого спо-субу. Що п'ятиці кладено дїтий межі дві до-шки і тачано їх, як се діє ся з білем. Успіх був такий, що дїти треба було задля страшних рун віддати до шпиталю. Коли виговіши ся, вернули до села, якийсь знахор порадив неща-сливих дїтий підкурювати здохлими котами. Справді не знати, що були би ще забобонні му-жики виробляли, колиб не вмівав ся в се діло місцевий сьвященик, котрий взяв дїтий під свою опіку, а темним родичам та знахорам за-грозив, що донесе про їх практики прокуратор-ській власті.

— **Правда все викрис ся.** У Франції в Кле-помер перед кільканацять літами американ-ський мільонер Крамфорд, а перед смертю за-писав цілий свій маєток в сумі сто мільонів франків одній убогій панні, в якій любив ся п'я-тонічно. Панна ся називала ся д' Єрінак і була родом Французка; она приввела спадок і рішила ся вийти за муж за молодого французкого мільонера Гумберта, в котрім вже передше за-любила ся. Перед вичанем в кілька днів зголо-сило ся до суду двох сестринців небіщика Крам-форда з иншим завіщанєм, яке віддавало цілий спадок в їх руки. Они зажадали, щоби панна д' Єрінак або вийшла за муж за одного з них, або віддала весь маєток в їх руки. Панна їм відмовила і зачав ся процес, який вже тривав кільканацять літ і адвокати забрали вже поло-вину майна Крамфорда і були-б розгарбали мо-же цілий маєток, колиб не відкритє, котре зро-блено зовсім припадком. Показало ся, що ті брати не є зовсім кривними Крамфорда і таких ніколи не було, а цілий процес виточили самі адвокати, котрі розділяли поміж себе ролі і ве-ли процес виключно в тій цілі, щоби зов'ям розгарбати майно по Крамфорді. І так розгари-ли вже половину, а прочу половину затримала панна д' Єрінак.

— **Конкурси** оголосили: Президія намісництва на 2 згл. на 4 посади офіціалів в ІХ кл. рангі і 1 посаду ад'юнкта помісничих урядів в ІХ кл. рангі; краєва шк. рада на посаду учительки школи вправ при жіночій учит. семінарії в Пе-ремислях з кваліфікацією до віділових шкіл з язиково-історичної групи; старостою в Сокалі на отворене аутики в місточку Тартакові к. Со-каля; магістрат м. Перемисля на посаду міско-го каснера; повітовий виділ в Ярославі на по-саду окружного лікаря з осідком в місточку Порохнику. (Газета львівська ч. 110).

— **Ц. в. Дирекція залїзниці,** державних у Львові оновіщує:

В цілі оживлення руху прогулькового до східного Бескиду, буде видавати ся від дня 15. мая аж до 30. вересня 1902 зі Львова до Ско-льного, Гребенова, Тухлі, Славська і Лавочного, о

легкість обичаїв свого племені тим, що «жен-щини як цьвіти, краса їхня була би злишною, якби не було очий дивити ся на них і рук, що-би їх зривати».

За те дівчата хоронено як найстараннійше від упадку, а проступок против моральности ка-рано у Черкесів як в Осгїві смертю плоду і провинувшої ся парі.

«Тлеухи» — каже v. Stal — не признають ся — запитані о те — ні до жінки, ні до дї-тий; а Du Voi de Montperé посьвідчає, що Чер-кес обидить ся, коли єго питають про імя та про здоровє жінки. Те саме пишуть Potocki і Bell, Interiano та инші, а Reineggs найшов та-ке саме зіспутє і в нечеркеских верховинців, як Тушини, Хевсури, Ховосли і Кайтїни. Ті і инші Татари, як Чеченці тай Інгуші були — каже Potocki — так як Черкеси необличайні; а Коєн говорить то само про більш культурних Кар-гельців полудневих склонів Кавказа.

Всьо то наводять нас на здогад, що в да-лекій старосьвітчині, культ богині Лїші був, ачєйже, загальним на Кавказі.

За помочию єго хотіли, видно, народи Кав-казкі бодай уладити вічну війну *отпїит cont-га отпїт*.

Культ той приводив однак за собою край-ню неіевність *вітчївства*, а колючність удержаня, множеня і кріпленя родини, спонукала Кавка-зців завести у себе так зване «аталицтво», щось в роді приймацтва і обряд усинювленя. Бу-

до воно давнійше загальним, ба ще й нині об-ходить ся заможнійшими родами особливо в горах. Новонароджену дитину брав хтось к собі на вихованє. Він учив єї у себе, поки не прий-шла до літ... а бувало, що і женив єї. Повноліт-ну дитину приводив «аталик» т. є той, що єї виховував — к вітцєви і тоді відбував ся обряд усинювленя і прийняте в круг семї і в круг сьвя-тої ватри; а враз з дитиною драимало ся за-всїгда і *аталика* в родину. Тим способом збіль-шало ся силу і впливи обох злученя в одно родів кавказких.

Як велике значінє і повагу мїг мати такий аталик, вносити можна з того, що молоденький абхазкий князь *Іналін*, котрого я в Сухумі ба-чив, застрілив бувши 13-літнім хлопцем за по-радою аталика свого рідну матір за то, що против волї цілого роду єго покійного вітця ви-давала ся за муж.

Аталицтво ввзало ширші круги в родину привадежну к ватрі якогось вельможки і так творили ся тіснійші взаємини між далекими собі родами, а до заклочуваня єще ширших взаємин приязнях причиняла ся у Черкесів осо-бливо екзогамія.

(Дальше буде).

